

Suomen kuuden suurimman kaupungin – Helsinki, Espoo, Tampere, Vantaa, Oulu ja Turku – täydentävä lausunto eduskunnan suurelle valiokunnalle seuraavista kokonaisuuksista:

- U 70/2025 vp valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskien koheesiopolitiikan asetusehdotuksia 2028–2034
- U 73/2025 vp valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskien Horisontti Eurooppa-ohjelmaa
- U 74/2025 vp valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskien Euroopan kilpailukykyrahastoa

Suomen kuusi suurinta kaupunkia kiittävät suurta valiokuntaa mahdollisuudesta täydentää aiempaa lausuntoamme E-kirjelmään E 73/2025 vp, jonka aiheena on Euroopan komission esitys EU:n vuosien 2028–2034 monivuotiseksi rahoituskehikseksi. Samassa yhteydessä lausuimme myös Verkkojen Eurooppa -välineestä (U52/2025 vp) ja niin sanotusta kumppanuusrahastosta (U53/2025 vp).

Haluamme nyt täydentää aikaisempia huomioitamme koskien koheesiopolitiikan asetusehdotuksia (U 70/2025 vp), Horisontti Eurooppa -ohjelmaa (U 73/2025 vp) ja Euroopan kilpailukykyrahastoa (U 74/2025 vp).

U 70/2025 vp valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskien koheesiopolitiikan asetusehdotuksia 2028–2034

Ehdotukset EAKR- ja koheesiorahastoasetukseksi ja ESR-asetukseksi täydentävät ehdotusta uudeksi kumppanuusrahastoksi ja siihen sisältyvää NRP-mallia. Yhdymme täysin valtioneuvoston näkemyksiin, että näiden on muodostettava johdonmukainen kokonaisuus, jossa huomioidaan kaupunkien merkittävä rooli kilpailukyyn ja alueellisen elinvoiman edistämässä.

Katsomme, että esityksissä asetuskokonaisuuden monitahoiseen hallintomalliin, kumppanuuteen, subsidiariteettiperiaatteeseen ja kestäväan kaupunkikehittämiseen liittyvät kirjaukset eivät ole tarpeeksi velvoittavia. ***Suomen tulisi edustaa rahoituskehysneuvotteluissa kantaa, joka varmistaa kaupunkien osallisuuden NRP-suunnitelman laatimisessa ja toimeenpanossa sekä takaa vähintään samantasoisien rahoituksen kuin kuluvalla rahoituskaudella.*** Keskeisinä huomioinamme esitämme seuraavaa:

- NRP-suunnitelmiin tulee sisällyttää ***pakollinen kaupunkiluku***, joka tulee valmistella tiiviissä yhteistyössä kaupunkien kanssa. Kaupunkien sitouttaminen ja asetettujen indikaattorien paikkaperustaisuus on mielestämme välttämätöntä, jotta komission tavoitteet aluekehityksen tuloksellisuuden lisäämisestä voivat toteutua ja toimien vaikuttavuus paikallistasolla voidaan todentaa. Kaupunkiluku ***voitaisiin toteuttaa jokaisessa jäsenmaassa paikallisiin hallintorakenteisiin ja käytäntöihin sopivimmalla tavalla.*** Ehdotuksemme on, että ***Suomessa kaupunkiluku toteutettaisiin valtion ja kaupunkien yhteisillä EU-kumppanuussopimuksilla.*** Ne perustuisivat kunnianhimoiseen yhteiseen visioon ja tavoitteisiin, jotka ohjaisivat investointeja. Kumppanuussopimusten

kautta rahoitusta voitaisiin suunnata joustavasti kaupunkien käyttöön isoihin, vaikuttaviin hankkeisiin välttämällä rahoituksen pirstaloitumista pieniin hankehakuihin.

- Nykyisen ohjelmakauden 8 % korvamerkintä aluekehitysvaroista (EAKR) on taannut pitkäjänteisen tuen kaupunkikehittämiselle. Vastaava ***korvamerkintä kestäväälle kaupunkikehittämiselle tarvitaan myös 2028–2034 kehyskaudella.***

U 73/2025 vp valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskien Horisontti Eurooppa-ohjelmaa

Komission ehdotus seuraavaksi tutkimuksen ja innovoinnin puiteohjelmaksi on oikean suuntainen. Suomi on nykyisen Horisontti Eurooppa -ohjelman nettosaaja. Suurimmat yksittäiset edunsaajat ovat kuudessa suurimmassa kaupungissa sijaitsevia tutkimuslaitoksia ja korkeakouluja. Lisäksi suurimmissa kaupungeissa on hyödynnetty Horisontti Eurooppa -rahoitusta monissa yksityisen ja julkisen sektorin yhteisissä kaupunkikehityshankkeissa, mikä osaltaan on vahvistanut Suomen kokonaissaantoa ohjelmasta. Keskeisinä huomioinamme esitämme seuraavaa:

- ***Horisontti Eurooppa -ohjelmassa pitää olla vahva yhteiskunnallinen ulottuvuus ja kaupungeilla ja niiden konserniyhtiöillä, mukaan lukien keskeiset infrastruktuuri-, energia ja verkkotoimijat, tulee olla mahdollisuus hyödyntää ohjelmaa. EU-missioita tulee jatkaa ja laajentaa*** ratkomaan myös muita kaupunkien keskeisiä haasteita, kuten eriarvoisuutta ja segregatiota.
- Puiteohjelman ***budjettikorotuksesta tulee pitää kiinni.*** Ohjelman ***tulee säilyä kilpailuperustaisena sekä korkeaan laatuun perustuvana.***
- ***Kilpailukykyrahaston ja Horisontti Eurooppa -ohjelman yhteyttä on selvennettävä.***
- ***Rahoitusta tulee suunnata nykyistä enemmän innovaatioiden skaalaamiseen ja paikallisten ekosysteemien vahvistamiseen.*** On tärkeää, että Suomi tukee Horisontti Eurooppa-ohjelman pilarin II vahvistamista, koska se keskittyy tutkimustulosten ja innovaatioiden skaalaamiseen ja hyödyntämiseen.

U 74/2025 vp valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle koskien Euroopan kilpailukykyrahastoa

Suhtaudumme myönteisesti esitykseen EU:n uudesta kilpailukykyrahastosta. **Komission antama esitys vaatii kuitenkin vielä monilta osin tarkentamista.** Neuvotteluissa tulisi kiinnittää huomiota kilpailukyvyn osatekijöihin. Yksittäisten yritysten kilpailukykyyn vaikuttavat niiden oman TKI-potentiaalin ohella ulkoiset seikat, kuten arvo- ja toimitusketjun muut yritykset, infrastruktuuri, työvoiman saatavuus ja osaamistaso, sääntely-ympäristö, julkinen tuki ja korkeakoulu- ja viranomaisyhteistyö innovaatioiden testaamiseksi. Keskeisinä huomioinamme esitämme seuraavaa:

- Kaupungit ovat kasvun keskeisiä mahdollistajia. Komission ehdotuksessa todetaan, että kilpailukykyrahastosta tuetaan julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuutta. ***Kaupungit ja niiden konserniyhtiöt tulee nimetä rahoitus- ja osallistumiskelpoisiksi toimijoiksi kilpailukykyrahastoa koskevassa säädöksessä sekä sen työohjelmien yhteiskehittämiseen soveltuvissa hauissa ja instrumenteissa.***
- EU:n kilpailukykyrahastolla kurotaan innovointi- ja investointikuilua suhteessa keskeisiin kilpailijoihin. Tavoitteen kannalta on välttämätöntä, että tuetaan sujuvaa investointi- ja innovointipolkua tutkimuksesta pilotointiin, käyttöönottoon ja globaaliin skaalaukseen. ***Kaupallistamiseen tulee panostaa selvästi nykyistä enemmän ja Horisontti Eurooppa -ohjelman ja kilpailukykyrahaston yhteyttä selkeyttää.*** Lisäksi InvestEU -ohjelma on tärkeässä roolissa investointivajeen kuromisessa ja sitä pitää kasvattaa.
- Yhteiskehittäminen, paikalliset innovaatioekosysteemit ja erikoistuneet klusterit tulee huomioida yhtenä kilpailukyvyn vahvistamisen muotona. ***Yritysvetoisen ekosysteemien lisäksi rahaston tulisi huomioida myös sellaiset ekosysteemit, joissa veturina toimii yrityksen sijasta tutkimuslaitos, korkeakoulu, kaupunki tai esimerkiksi julkinen kehitysyhtiö.***
- ***Rahanjaon tulee perustua avoimeen kilpailuun. Arviointikriteeristöissä tulee korostaa erinomaisuutta, kilpailukyky- ja kaupallistamispotentiaalia sekä yhteiskunnallista vaikuttavuutta.*** Komission ehdotus byrokratian vähentämisestä ja yhtenäisestä sääntökirjasta on kannatettava.
- ***NRP-suunnitelmaa koskeva kaupunkiluku ja korvamerkintä kestävään kaupunkikehitykseen tukevat kilpailukykyrahaston tavoitteita*** ja Suomen potentiaalista saantoa uudesta rahastosta. Valtion ja kaupunkien välisissä kumppanuussopimuksissa olisi mahdollista sopia esimerkiksi toimista, joilla tuetaan pk-yritysten kapasiteetinvahvistamista ja/tai yhdistetään NRP-rahoitusta kilpailukykyrahaston rahoitusvälineisiin, kuten InvestEU -ohjelmaan.